

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури та мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

РОЗРОБКА ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ В ТЕХНІЦІ АКРИЛУ

Кваліфікаційна робота (проект)

Пояснювальна записка

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Виконала: здобувачка 13-421 групи

Спеціальності: 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація

Освітньо-професійної програми Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Мурашкіна Анна Сергіївна

Науковий керівник: к.п.н., доцент

Ракович В.В.

Рецензентка: засновниця і керівниця

Мукачівського літературно-мистецького
музею Рибар Т.С.

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Декоративна композиція в техніці акрилу	5
1.1. Декоративна композиція як жанр живопису	5
1.2. Акрил як техніка образотворчого мистецтва	7
РОЗДІЛ 2. Послідовність створення декоративної композиції в техніці акрилового живопису	9
2.1. Засоби формування художнього образу в техніці акрилу	9
2.2. Етапи створення декоративної композиції в техніці акрилу	11
ВИСНОВКИ	13
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	14

ВСТУП

Декоративне мистецтво – це сама той вид образотворчого мистецтва, який якнайповніше відображає сутність художників різних народів. Українське декоративне мистецтво відображає сутність українського народу, його природу, його душу. Для декоративного живопису нашої країни притаманні такі риси, як яскравість кольорів, зображення української природи, самобутність стилізованих зображень. Для виконання декоративних робіт художники використовують різноманітні матеріали: гуаш, акварелі, акрил, тощо. Акрилові фарби є новітніми матеріалами у живописі. Вони водорозчинні, мають велику гаму кольорів, швидко висихають і не тьмяніють після висихання. Саме завдяки таким характеристикам акрилові фарби отримали широке розповсюдження у декоративному живописі. Неперевершене поєднання особливості декоративного живопису – яскравість кольорів і можливості акрилових фарб надавати яскраві відтінки. Саме тому, темою нашої роботи обрано «Розробку декоративної композиції в техніці акрилу».

Мета роботи: створення декоративної композиції у техніці акрилу.

Завдання:

- проаналізувати роботи художників, що працювали або працюють у техніці акрилу;
- розглянути поняття декоративного живопису як виду образотворчого мистецтва;
- визначити елементи декоративної композиції;
- охарактеризувати художньо-декоративні засоби створення композиції;
- описати етапи створення декоративної композиції в техніці акрилу.

Об'єкт: процес створення декоративної композиції.

Предмет: особливості створення декоративної композиції засобами акрилових фарб.

Методи дослідження: аналіз теоретичних літературних джерел з обраної теми, опис процесу створення декоративної композиції засобами акрилових фарб.

Структура роботи: структуру пояснювальної записки до кваліфікаційної роботи складають вступ з двома розділами й двома підрозділами, висновки та список літератури.

РОЗДІЛ 1. ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ В ТЕХНІЦІ АКРИЛУ

1.1. Декоративна композиція як жанр живопису

Покликанням декоративного живопису є прикрашання. З латинської слово “decus” перекладається як прикраса. Декоративний живопис є найяскравішим видом образотворчого мистецтва. Саме цей напрямок прекрасно відображає внутрішнє бажання кожної творчої людини зробити оточуюче середовище гарним, таким, що радує око. Відрізняючими особливостями декоративного живопису завжди будуть логічно побудована композиція, ретельно пропрацьовані форми, яскраві кольори. При цьому, що цікаво, такі особливості притаманні декоративному живопису усіх народів, і найцікавіше, все одно твори різних народів мають свої унікальні риси. Ніби й то такі чіткі обмеження - та яке різноманіття творчих рішень [7, с. 18].

Кожен твір образотворчого мистецтва має викликати певні емоції: радість, захоплення, сум, натхнення, морок, жах та інші. Тобто глядачі можуть відчувати увесь спектр емоцій. Якщо ж твір декоративного мистецтва буде викликати якісь негативні емоції, або, навіть, байдужість, то такий декоративний витвір навряд чи комусь буде цікавий. Тому художники, що працюють у царині декоративного мистецтва завжди обирають сюжет, колірну гаму таким чином, щоби їх картини викликали такі емоції, як радість, відчуття затишку, спокою [1].

Цікавою особливістю декоративного живопису є така особливість, що автори робіт будують композицію твору одним з двох способів. За першим способом обирається один об'єкт як центр уваги і центр композиції, а навколо нього домальовуються другорядні об'єкти, які ні в якому разі не відволікають увагу на себе, а лише доповнюють або підкреслюють головний об'єкт. У такому разі увага глядачів зосереджується на тому головному об'єктові, а другорядні об'єкти помічаються значно пізніше. «...Головний композиційний елемент

одразу сприймається, саме йому, головному, служать усі інші, другорядні елементи, виокремлюючи чи направляючи погляд при спогляданні композиції...» [18, с. 6].

За другим способом зображується група об'єктів, які представляють собою єдиний ансамбль. Глядач сприймає таку композицію усю відразу. Увага глядача не зосереджується на одному предметі і стає зрозуміло, що у такому творі немає головного об'єкту, усі вони разом несуть єдину певну ідею, яку заклав художник [8, с.3].

Для українського декоративного живопису, окрім трьох основних ознак, які притаманні цьому жанру, характерними є декілька особливих рис. В сюжетах переважають затишні сільські пейзажі та зображення народних святкувань. Щодо зображуваних предметів, то найчастіше зображуються мальви, маки, соняшники, айстри, майори, волошки, колосся стиглої пшениці – усе це у пишних букетах і композиціях. У пейзажах малюються хатинки, подвір'я з домашніми тваринками, прикрашені тини, дубки, фруктові дерева – все під яскравим сонячним блакитним небом. Звичайно, такими темами не обмежено український декоративний живопис.

Під перо сучасного художника-декоративника підпадає абсолютно все, що дорого його серцю і душі. Дуже багато сучасних художників працюють над ілюстраціями до казок. Це такі відомі українські художники, як Владислав Єрко, Кость Лавро, Катерина Штанко, Вікторія Пальчун. У кожного з цих художників є власний неперевершений стиль декоративності зображень. Їх картини можна розглядати годинами, і кожної хвилини глядач буде знаходити нові предмети, нові елементи декорування.

Таким чином, окремо виділяють такий напрямок в українському декоративному живописі, як фантазійний. Художники такого напрямку так вміло змогли схематизувати зображення оточуючого середовища, так вміло задекорувати їх, що зуміли створити щось неймовірне. Найяскравішою представницею цього напрямку сміливо можна назвати відому українську художницю Марію Приймаченко. Хоч відноситься мистецтво великої

майстрині до напрямку наївного мистецтва, але в її роботах є безліч елементів, які свідчать про декоративність творів.

1.2 Акрил як техніка декоративного живопису

Твори декоративного мистецтва зображуються різноманітними матеріалами: традиційними гуашшю, акварелями, тушшю, олівцями та новими – акрилом, лінерами, фломастерами. Останнім часом все більшого розповсюдження отримують акрилові фарби. Такі фарби були винайдені в 30-х роках ХХ століття, а з 50-х років ХХ століття їх почали використовувати у тому числі і в образотворчому мистецтві. Завдяки синтетичній основі акрилові фарби мають дуже широку гаму кольорів. Вони розчинні у воді, тому їх можна розчинити як акварельні фарби, а можна використовувати у вигляді пасти для нанесення на папір. Акриловими фарбами можна писати художні роботи як олійними фарбами, але акрил дуже швидко висихає на відміну від олійних фарб і після швидкого висихання не тріскається. Також зручним є те, що роботи виконані акрилом, не потребують закріплювачів або лаків для завершення процесу, а після висихання акрилових робіт фарби не тьмяніють, тільки дещо світлішають. Також картини, виконані акриловими фарбами з часом не жовтіють. Саме завдяки усім переліченим перевагам акрилових фарб у даній роботі для створення декоративної композиції були обрані вони [6, с. 33].

Техніка акрилового живопису більш за все нагадує техніку олійного живопису, але розчинником фарб є вода, а не олія. Працювати акрилом можна за допомогою як круглих так і плоских пензлів, а також за допомогою мастихінів. Акрилові фарби непрозорі, тому можна використовувати їх покривні властивості для перекривання шарів на полотні.

Низка сучасних українських художників працює в техніці акрилового живопису, високо оцінюючи переваги акрилових фарб.

Олена Саченко – українська художниця, працює в стилі символізму і певного декоративізму, часто виконує твори акриловими фарбами. Її творчість відрізняється, зпоміж інших, неперевершеною яскравістю і насиченістю

колірної гами, декоративною плямистістю зображень, що достатньо успішно досягається за допомогою акрилових фарб.

Наталя Багацька – київська художниця, яка працює в техніці акрилового живопису. Вона створює сюжетні портрети, натюрморти, при цьому в багатьох своїх роботах використовує декоративні елементи (сплощення об'єму предметів, візерунки, гірлянди з квітів).

Анна Сушарник – українська художниця реалістичного напрямку яка працює, у тому числі, у техніці акрилу. Але забарвленість кожного її полотна кричить про вплив декоративного українського живопису: яскравість колірної гами, традиційність сюжетів.

Олена Придубалова – київська художниця з нестандартним поглядом на оточуюче середовище використовує акрилову техніку для втілення своїх задумів на полотнах. Також слід зазначити, що колірне рішення творів цієї художниці дуже насичене і яскраве, чого найкраще досягти за допомогою акрилових фарб.

Ігор Солодовніков – художник з україноцентричним світосприйняттям також працює в техніці акрилового живопису. Його роботи водночас іпресіоністичні і декоративні. Колористичне рішення усіх творів художника відображає його національний дух [9].

Ірина Колесникова – українська художниця, яка створює декоративний живопис акриловими фарбами. Її стиль робіт нагадує мозаїчні зображення, картини немов зібрані з дуже яскравих клаптиків. Кожна картина цієї художниці – це цілий світ барв. Такого розмаїття кольорів можливо досягти якраз за допомогою акрилових фарб [9, с. 17].

Підводячи підсумок зазначимо, що практична частина даної роботи теж буде виконуватись акриловими фарбами, які у повному обсязі нададуть нам можливості зобразити барвисті композиції. Робота буде представляти собою композицію із зображенням квітучих краєвидів України.

РОЗДІЛ 2. ПОСЛІДОВНІСТЬ СТВОРЕННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ В ТЕХНІЦІ АКРИЛОВОГО ЖИВОПИСУ

2.1. Засоби формування художнього образу в техніці акрилу

Для декоративного живопису, як для будь-якого іншого жанру образотворчого мистецтва, існують свої правила створення композицій, дотримуючись яких, отримується декоративний твір [5].

Засобами створення декоративних композицій є наступні елементи:

- змінення пропорцій об'єктів;
- порушення перспективи;
- виділення характерних особливостей об'єктів;
- часткова або повна відмові від об'єму предметів;
- декоративне оздоблення предметів;
- умовне позначення тіней або їх відсутність;
- чіткі межі кольорових плям;
- використання обмеженої і яскравої гами кольорів;
- іноді використання контурів предметів (чорних або кольорових).

Для більшості декоративних композицій притаманна стилізація об'єктів. Цей ефект досягається через схематизацію і спрощення. «... прийом стилізації часто стає необхідним у живописі, графіці, ... декоративно-прикладному мистецтві... для пошуку художнього образу відповідно до матеріалу і технології...» [15, с.26]. Також для підкреслення особливостей зображуваних предметів застосовується такий прийом як змінення пропорцій (збільшуються або зменшуються певні частини предмету, викривляються форми за допомогою плавних або ламаних ліній) [2, с 66].

Для створення особливих ефектів в композиції, для зосередження уваги на певних об'єктах художники спеціально порушують перспективу. Наприклад, сонце на небі може зображуватись навмисно дуже великим і яскравим, хоча

воно значно віддалене від глядача; або квіти зображуються яскравими і чіткими не залежно від віддаленості [11].

Художники малюють предмети в композиції так, щоб підкреслити саме ті їх риси, які відображують задум автора, для цього вони змінюють пропорції. Наприклад, малюючи маки, художник навмисно збільшує саму квітку, а стеблину і листя зображує дрібнішими.

В декоративному мистецтві важливим є не натуральне зображення природи або натюрморту, а передача глядачеві певної ідеї, певних емоцій. Тому об'єм предметів на малюнках зображується умовно або зовсім ігнорується. Такого ефекту можна досягти, зображуючи умовну тінь або розділити предмети на частини і заповнити їх окремими спорідненими кольорами [12].

Особливу увагу в декоративній композиції приділяють декоративному оздобленню кожного предмету. І тут не може бути перебору. Кожен предмет композиції проробляється ретельно плямами, штрихами, візерунками, тощо. Головне – в одній композиції не повинно бути багато різних прийомів декорування.

Одним з найважливіших елементів композиції є колір. Кольори в декоративній композиції обираються яскраві, насичені, «відкриті». Також особлива увага приділяється гамі кольорів: кількість їх обмежена, повинні бути контрасти. У кожного художника виокремлюється своя унікальна колірна гама, яка дещо змінюється від твору до твору, але все одно за кольоровим забарвленням досвідчене око виокремлює роботи певного митця. Можна стверджувати, що саме колірні рішення картин художників є їх унікальною візитною карткою, особливо це стосується тих художників, які створюють декоративні композиції [13].

Отже, задля виразності творів декоративного мистецтва частина авторів звертається до такого виразного прийому, як обведення контурів предметів. Ці контури дуже часто чорного кольору, але бувають і кольорові темні контури (рідше світлі). Контури можуть бути навмисно нерівними або, навпаки, чіткими і рівними; можуть бути по всьому периметру предмету або частково; можуть

змінюватись товщини ліній з різних боків об'єкту. Контури навіть можуть бути у умовних тіней або складок драпіровок.

2.2. Етапи створення декоративної композиції в техніці акрилу

Робота над створенням декоративної композиції починається з ідеї. Це є одним з найважливіших моментів в роботі художника, тому що відбувається творчий пошук гармонійного поєднання теми роботи, її формату, колірної рішення. Ідея нашої роботи – це декоративна композиція в українському народному стилі. Нами було обрано для зображення соняшники на тлі неба.

Для втілення ідеї декоративної композиції на першому етапі було створено серію ескізів. Ескізування виконується майже паралельно з роботою над ідеєю композиції, тому що це взаємопов'язані процеси. Які саме об'єкти буде зображено, що буде вважатися центром композиції, як будуть зображуватися об'єкти взаємодіяти. На ескізах встановлюється місце розташування об'єктів в кожній композиції, обирається центр композиції. Виконано замальовки окремих об'єктів для пропрацювання дрібних деталей. В процесі створення ескізів вирішуються інші задачі декоративної композиції. Обирається вид і ступінь стилізації предметів, у нашому випадку – квітів, стеблин та листя. Для досягнення декоративності обрано плавні лінії, які дещо зламуються і мають нерівності. Такий вид зображення надає роботам живості, відчуття того, що дме легкий вітерець. Важливим моментом при роботі над ескізами є узагальнення усіх елементів композиції в єдине ціле. Це досягається через схожість ліній, їх вигинів, ритмічності композиції. Серед створених ескізів ми обрали ті, які найбільш гармонійні і мають виражену декоративність [4].

На другому етапі роботи ми малюємо ескізи в натуральну величину, а також створюємо ескізи в кольорі для обрання найкращої гами кольорів. Відомо, що кольори мають психологічний вплив на глядачів, а колірні сполучення можуть викликати певні емоції у них. Так, синій колір заспокоює, врівноважує, знижує тривогу, а у великій кількості може викликати апатію. Жовтий колір стимулює інтелект, підвищує настрій і апетит, у великій кількості викликає дратівливість. Поєднання синього з жовтим в малюнках створює тонізуючий ефект для психіки людини. В нашу декоративну композицію

зкладено основну ідею – символ українського державного прапору. На полотні малюнка верхня частина зображується у вигляді синього прозорого неба, яке немов хвилюється від вітра (як прапор), а нижня частина заповнюється жовтогарячими соняшниками.

На третьому етапі готовий опрацьований ескіз переноситься на полотно простим олівцем. Цей процес є дуже відповідальним: необхідно ретельно промалювати усі пропорції, що пропрацьовані на завершальному ескізі. Аналізується композиція полотна на предмет цілісності, наявності композиційного центру, декоративності елементів.

На четвертому етапі виконується робота акриловими фарбами тонування кожної ділянки полотен. Небо прописується щільним синім тоном, соняшники і листя - відповідно жовто-гарячим і яскраво-зеленим кольорами. Для цього використовуються такі властивості акрилових фарб, як високі покривні властивості, яскравість барвників. Саме ці фарби якнайкраще передають той настрій, який хоче передати автор.

На п'ятому етапі проробляються умовні тіні об'єктів, що додасть композиції додаткової декоративності. Для цього на кожному з предметів розташовуються плями кольорів, які дещо темніші за ті кольори, що були використані попередньо.

На шостому етапі виконується декоративна промальовка кожного предмету композицій. Декоруються хмаринки, квітки соняшників, листя соняшників, квітки волошок. Саме на цьому етапі автор у повній мірі розкриває свій талант художника-декоративна, використовуючи плями різних тонів одного кольору, особливі мазки, лінії, завитки. Для цього використовуються різні типи пензлів, особливі способи нанесення фарб ними.

На сьомому етапі на композиції соняшників додаються нюанси у вигляді бліків. Таки прийом додає роботі оригінальності та неповторності.

ВИСНОВКИ

У даній роботі проаналізовано досвід художників, які працювали в акрилових техніках – сучасні українські художники використовують техніку акрилу в найрізноманітніших жанрах образотворчого мистецтва, а в декоративному мистецтві техніка акрилу посідає вагоме місце. Розглянуто поняття декоративного мистецтва як окремого виду мистецтва. Визначено елементи декоративної композиції – це логічно побудована композиція, ретельно пропрацьовані форми, використання елементів орнаменту, особливих видів ліній, плям, застосування контурів, яскравих кольорів.

Розглянуто поняття декоративного живопису як виду образотворчого мистецтва. Отже, декоративний живопис має свої особливі риси, які виділяють його з усіх інших видів мистецтва. Це такі риси, як логічна побудова композиції, ретельно пропрацьовані форми, яскраві кольори, використання елементів орнаменту, робота з лініями та плямами. Ми зробили висновок, що декоративний живопис є повністю самостійним видом мистецтва, в якому працюють багато українських художників, а також український декоративний живопис має свої особливі характерні риси, які відрізняють його від інших. Це яскрава різноманітна гама кольорів, використання української автентичної орнаменту, особливі національні сюжети.

Охарактеризовано художньо-декоративні засоби створення композиції. Це змінення пропорцій об'єктів: порушення перспективи, виділення характерних особливостей об'єктів, часткова або повна відмові від об'єму предметів, декоративне оздоблення предметів, умовне позначення тіней або їх відсутність, чіткі межі кольорових плям, використання обмеженої і яскравої гами кольорів, використання контурів предметів. Саме використання усіх цих засобів композиції було використано для створення нашої роботи.

Розроблено декоративну композицію, що представляє собою вид соняшників на тлі неба, обрано для нього техніку акрилу. Отже, ми опрацювали

ідею композиції, виконавши декілька ескізів для пошуку композиційного центру, особливих видів ліній і плям, що передають декоративність роботи. Особливу увагу було приділено колірному рішенню композиції - це контрастне поєднання синього та жовтого кольорів, що має сильний емоційний вплив на глядачів. Також важливо зазначити, що обрано саме акрилові фарби, які мають високу яскравість і насиченість.

Визначено сім етапів створення декоративної композиції в техніці акрилу, описано у чому полягає сутність кожного етапу, на якому етапі які роботи виконуються. Таким чином, слід зазначити, що кожен з етапів має своє особливе значення, на кожному з них виконувались такі прийоми, які були націлені на досягнення декоративності роботи. Це, приміром, створення яскравих плям на четвертому етапі, зображення умовних тіней об'єктів на п'ятому етапі, детальне опрацювання дрібних елементів композиції за допомогою плям і особливих мазків на шостому етапі.

Слід зазначити, що техніка акрилу дуже гармонійно вписується в сферу декоративного живопису, додає їй більшої яскравості та виразності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксёнова Алина, История искусств. Просто о важном. Стили, направления и течения. К.: Форс Україна, 2022. 208 с.
2. Акрилові фарби. URL: <https://rosa.ua/uk/30-akrilovi-farbi> (дата звернення 25.02.2023)
3. Декоративний живопис URL: <https://aliana.com.ua/2023/02/dekorativnij-zhivopis/> (дата звернення 25.02.2023)
4. Декоративний живопис. URL: <https://znai.com.ua/dekorativniy-zhivopis/> (дата звернення 26.02.2023)
5. Історія українського мистецтва: у 5 т. / голов. ред. Г. Скрипник ; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. НАН України, ІМФЕ ім. М.Т.Рильського - Київ, 2007
6. Федорук В. Освітлення, як засіб художнього вирішення в живописі : методичні вказівки до виконання програмних завдань з живопису для здобувачів усіх спеціальностей / В. Федорук. – Львів : ЛНАМ, 2010. – 51 с.
7. Ірина Колесникова (живопис). URL: <https://sverediuk.com.ua/irina-kolesnikova-zhivopis/#more-7169> (дата звернення 26.02.2023)
8. Композиція в декоративному мистецтві. URL: <https://studfile.net/preview/5453999/page:5/> (дата звернення 27.02.2023)
9. Композиція у творах декоративного мистецтва. Реферат. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/30327/> (дата звернення 28.02.2023)
10. Особливості та види декоративної композиції. URL: <https://kafedra.com.ua/osoblyvosti-ta-vydy-dekoratyvnoyi-kompozytsiyi/> (дата звернення 28.02.2023)
11. Презентація «Український декоративний живопис». URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-ukrainskij-dekorativnij-zivopis-158928.html> (дата звернення 1.03.2023)
12. Художній образ в декоративній композиції. URL: <http://arts-library.com.ua/bitstream/123456789/452/1/%D0%A5%D1%86%D1%96%D1%97%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%9D.%D0%9C..PDF> (дата звернення 1.03.2023)

13. KYIV GALLERY. URL: <https://kyiv.gallery/> (дата звернення 2.03.2023)
14. Посібник. Основи формальної композиції: для студентів напрямку 6.020205 «Образотворче мистецтво» / Електроний ресурс: http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/9fa57103c48cb387ec75061c5f0cfbe5Polovna-Vasil'yeva-O.A_OSNOVI--FORMAL'NOYI--KOMPOZICIYI.pdf / Укладач О.А. Половна-Васильєва – Дніпропетровськ, Роял – Принт, 2015. – 34 с.
15. Зайцева В. І. Практика композиції навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / Зайцева В. І./ Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. – 116 с.
16. Яремків Михайло Композиція: творчі основи зображення : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.